

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Vojtěcha Šimíčka a soudců Ludvíka Davida a Jiřího Zemánka (soudce zpravodaje), o ústavní stížnosti **D. S.**, zastoupeného JUDr. Martinem Köhlerem, advokátem se sídlem Vysoká ul. 149/4, Liberec X – Františkov, směřující proti příkazu k zatčení Okresního soudu v Semilech ze dne 11. ledna 2022 č. j. 4 T 196/2020-697, za účasti **Okresního soudu v Semilech**, jako účastníka řízení, takto:

- I. Příkazem k zatčení Okresního soudu v Semilech ze dne 11. ledna 2022 č. j. 4 T 196/2020-697, bylo porušeno právo stěžovatele na osobní svobodu zakotvené v čl. 8 odst. 2 a 4 Listiny základních práv a svobod.**
- II. Příkaz k zatčení Okresního soudu v Semilech ze dne 11. ledna 2022 č. j. 4 T 196/2020-697 se ruší.**

Odůvodnění:

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadeného rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) a § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví označeného rozhodnutí s tvrzením, že jím byla porušena jeho ústavně zaručená práva zakotvená v čl. 8 odst. 1, odst. 2, odst. 4, čl. 36 odst. 1, čl. 38 odst. 1, čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“).

2. Z ústavní stížnosti a předložených podkladů se podává, na stěžovatele byla u Okresního soudu v Semilech (dále jen „okresní soud“) podána obžaloba pro trestný čin podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 2, odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoník“). Z účasti na hlavním líčení se stěžovatel omluvil nejprve v lednu 2021 s odkazem na protipandemická opatření, hlavní líčení bylo následně z důvodu špatné epidemiologické situace odročeno na 14. 6. 2021. Z účasti na tomto termínu se stěžovatel omluvil ze zdravotních důvodů, přičemž doložil potvrzení o pracovní neschopnosti. Okresní soud posoudil omluvu jako nedůvodnou, provedl hlavní líčení v nepřítomnosti obžalovaného (stěžovatele) a shledal jej rozsudkem ze dne 14. 6. 2021 č. j. 4 T 196 / 2020 – 560 vinným ze spáchání trestného činu podvodu, kterého se měl dopustit tím, že v období od 15. 7. 2018 do 20. 9. 2019 vylákal na poškozených po menších částkách téměř 300 000 Kč. Stěžovatel proti tomuto rozsudku podal odvolání, přičemž předložil lékařskou zprávu, podle níž již od konce roku 2020 trpí novotvarem v levém jaterním laloku, a dle které zdravotní stav stěžovatele neumožňuje jeho účast na jakémkoliv jednání.

3. Krajský soud v Hradci Králové (dále jen „krajský soud“) následně tento rozsudek v celém rozsahu podle § 258 odst. 1 písm. a) zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen "tr. řád") usnesením č. j. 10 To 177/2021-661 ze dne 11. 11. 2021 zrušil, neboť dospěl k závěru, že z lékařské zprávy, kterou stěžovatel předložil, jednoznačně vyplývá, že není schopen účasti na jakémkoli jednání, a že daný stav trvá již od konce roku 2020 – trval tedy i v době konání hlavního líčení před okresním soudem. Na č. l. 664 krajský soud uvedl, že ve světle nových informací o zdravotním stavu, které stěžovatel doložil k žádosti o odročení veřejného zasedání u krajského soudu, mu nezbyvá než konstatovat, že omluva obžalovaného k hlavnímu líčení ze dne 14. 6. 2021 opodstatněnou byla. Postupem okresního soudu, který jednal v nepřítomnosti obžalovaného, ačkoliv pro to nebyly splněny podmínky uvedené v § 202 odst. 2, 3 tr. řádu, tak dle krajského soudu bylo obžalovanému (stěžovateli) zabráněno se k věci vyjádřit a uplatňovat svá procesní práva. Krajský soud následně věc vrátil okresnímu soudu k novému projednání a rozhodnutí, přičemž uvedl, že pokud by stěžovatelův zdravotní stav dlouhodobě neumožňoval jeho účast na hlavním líčení, je na okresním soudu, aby posoudil, zda není na místě postup dle § 224 odst. 1 tr. řádu (přerušeni trestního stíhání).

4. Okresní soud následně vydal napadený příkaz k zatčení, ve kterém uvedl, že stěžovatel zneužívá svůj pobyt v Německu a předkládá zdravotní zprávy k tomu, aby mařil průběh hlavního líčení. Okresní soud dospěl k závěru, že informace o stěžovatelově účasti na úředních jednáních, jakož i informace o tom, že opakovaně cestuje do České republiky, kde se dopouští dalšího jednání, které by pravděpodobně mohlo být posouzeno opět jako trestný čin podvodu, rozhodně nespovídá o tom, že by nebyl schopen účasti na soudním jednání, tento závěr opřel např. o skutečnost, že stěžovatel byl kontrolován jako řidič vozidla v Liberci. Jednání stěžovatele vyhodnotil jako skrývání se před trestním stíháním, naplňující vazební důvod dle § 67 písm. a) tr. řádu. Zároveň dospěl k závěru, že jsou dány důvody vazby podle § 67 písm. c) tr. řádu, neboť stěžovatel je důvodně podezřelý, že se v průběhu roku 2021 dopouštěl další podvodné trestné činnosti. Teno závěr [o existenci vazebního důvodu dle § 67 písm. c) tr. řádu] opřel o výpovědi svědků P. S. a J. M. Okresní soud uzavřel, že účast obžalovaného nelze zajistit pouhým jeho obesláním, neboť obžalovaný se zaštiťuje lékařskými potvrzeními, která ale podle názoru okresního soudu o neschopnosti stěžovatele dostavit se k soudnímu jednání nespovídá, a dodal, že proto postupoval podle § 69 odst. 1 tr. řádu a vydal příkaz k zatčení.

II.

Argumentace stěžovatele

5. Stěžovatel především namítá, že předmětný příkaz k zatčení postrádá nezbytné odůvodnění, s tím, že právní důvody pro jeho vydání v něm nejsou dle stěžovatele rozvedeny vůbec žádným způsobem, přičemž odkazuje na nároky kladené Ústavním soudem na listiny, na jejichž základě lze omezit osobní svobodu jednotlivce. Je toho názoru, že se okresní soud nezabýval naplněním zákonných důvodů pro vydání příkazu k zatčení, a že nevyužil možných mírnějších postupů k tomu, jak zajistit účast stěžovatele u hlavního líčení. Dodává, že se okresní soud ani nepokusil stěžovateli písemnost doručit, přičemž odkazuje na skutečnost, že stěžovatele je možné předvolat, když má zřízenou i datovou schránku, kde si korespondenci evidentně přebírá (odkazuje na usnesení krajského soudu ze dne 11. 11. 2021, doručené stěžovateli do datové schránky). Je toho názoru, že v jeho věci nebyly naplněny důvody útěkové ani předstízní vazby, a tvrdí, že okresní soud pouze spekuluje o tom, že se stěžovatel bude trestnímu stíhání vyhýbat, ačkoli ho ani nepředvolal. Uvádí, že není nekontaktní, a že neúčast na hlavním líčení omlouval lékařskými zprávami. Uznává, že je možné, že omluvu z účasti na hlavním líčení provedl z

pohledu soudu nedostatečně, dle jeho názoru však bylo na okresním soudu, aby stěžovateli vysvětlil, co je z jeho pohledu dostatečná a včasná omluva. Dodává, že okresní soud mohl nařídit jeho zdravotní stav zkoumat znalcem, pokud měl pochybnosti o vážnosti jeho zdravotního stavu.

6. Postup soudce JUDr. Fišera dle stěžovatelova názoru vzbuzuje důvodné pochybnosti o jeho nestrannosti, a to s ohledem na vyjádření soudce v jednotlivých rozhodnutích. Stěžovatel je přesvědčen, že v jeho věci byla porušena zásada presumpce neviny, přičemž odkazuje na judikaturu ESLP, z níž plyne, že presumpce neviny bude porušena v případech, kdy ze soudního rozhodnutí nebo vyjádření veřejného činitele vyplývá, že osoba obviněná z trestného činu je vinna, přestože její vina nebyla zákonným způsobem prokázána.

III.

Vyjádření účastníků řízení

7. Okresní soud v reakci na ústavní stížnost Semilech uvedl, že plně odkazuje na úvahy, kterými se soud řídil v průběhu celého řízení a které jsou podrobně ve vztahu k přístupu obžalovaného k trestnímu řízení podrobně popsány zejména v rozsudku ze dne 14. 6. 2021 (zejména body 2-7 na čl. 561), příkazu k zatčení ze dne 11. 1. 2022 (čl. 697) a především v usnesení ze dne 14. 2. 2022 (čl. 730- 732).

8. Stěžovatel v replice uvádí, že postup soudce okresního soudu v Semilech (skutečnost, že Ústavnímu soudu soudce zaslal po první výzvě pouze část spisu), budí nedůvěru v jeho nestrannost. Upozorňuje, že další hlavní líčení bylo nařízeno na den 11. 4. 2022, aniž by okresní soud zjišťoval zdravotní stav stěžovatele, což představuje nerespektování pokynu krajského soudu.

IV.

Procesní podmínky řízení před Ústavním soudem

9. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž bylo vydáno rozhodnutí napadené v ústavní stížnosti. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu, a ústavní stížnost je přípustná, neboť stěžovatel vyčerpal všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva (§ 75 odst. 1 téhož zákona *a contrario*). V části stížnosti, která směřuje proti osobě samosoudce v jeho trestní věci (pochybnosti o nestrannosti) je ústavní stížnost nepřipustná (viz bod 24 níže).

V.

Posouzení opodstatněnosti ústavní stížnosti**V. a) Obecná východiska**

10. Podle čl. 8 odst. 1 Listiny je osobní svoboda zaručena. Z čl. 8 odst. 2 věty první Listiny vyplývá, že nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Podle čl. 8 odst. 4 věty první Listiny je možno zatknout obviněného jen na písemný odůvodněný příkaz soudce. Uvedené požadavky ústavního pořádku může naplnit příkaz k zatčení, který splňuje podmínky k jeho vydání a obsahuje dostatečně konkrétní důvody zbavení osobní svobody jednotlivce.

11. Podle § 69 odst. 1 tr. řádu vydá v řízení před soudem předseda senátu příkaz, aby byl obviněný zatčen, jestliže je dán některý z důvodů vazby (§ 67) a obviněného nelze předvolat, předvést nebo zadržet a zajistit tak jeho přítomnost u výslechu. Kromě označení trestného činu pak tr. řád předvídá přesný popis důvodů, pro které se příkaz k zatčení vydává (viz § 69 odst. 2 trestního řádu).

12. Podle § 67 trestního řádu smí být obviněný vzat do vazby jen tehdy, vyplývá-li důvodná obava, že a) uprchne nebo se bude skrývat, aby se vyhnul trestu, zejména nelze-li zjistit jeho totožnost, nemá-li trvalé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest; b) bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo jinak mařit objasnění závažných skutečností; c) bude opakovat trestnou činnost, dokoná pokus nebo vykoná připravovaný trestný čin.

V. b)**Aplikace obecných východisek na nyní posuzovanou věc**

13. Ústavní soud je povolán reagovat na taková pochybení soudů při aplikaci procesních předpisů, která u stěžovatele vyvolávají negativní dopady na jeho ústavně zaručená základní práva. Proto se Ústavní soud v posuzované věci zabýval otázkou, zda napadeným příkazem k zatčení bylo porušeno některé ústavně zaručené právo stěžovatele, což v projednávaném případě shledal.

14. Ústavní soud se zabýval obsahem napadeného příkazu k zatčení a otázkou, zda byly v projednávané věci splněny podmínky pro jeho vydání, přičemž dospěl k závěru, že splněny nebyly. Trestní řád předvídá přesný popis důvodů, pro které se příkaz k zatčení vydává (viz § 69 odst. 2 trestního řádu). Podle § 69 odst. 1 trestního řádu je navíc podmínkou vydání příkazu k zatčení skutečnost, že je dán některý z důvodů vazby (§ 67 trestního řádu) a obviněného nelze předvolat, předvést nebo zadržet a zajistit tak jeho přítomnost u výslechu. Posledně uvedená podmínka vychází ze skutečnosti, že trestní řád obsahuje řadu nástrojů, jimiž orgány činné v trestním řízení dosahují účelu trestního řízení a které jsou přiměřené konkrétnímu jednání stíhaných osob. Přitom je nutno trvale posuzovat, zda ten který procesní nástroj odpovídá svou razancí konkrétní situaci a zda není dostačující mírnější postup. Pro vydání příkazu k zatčení je třeba, aby bylo splněno několik podmínek – a) naplnění některého vazebního důvodu, b) příkaz musí být vydán k zatčení osoby, vůči které bylo zahájeno trestní stíhání, c) obviněného nelze předvolat, předvést nebo zadržet, d) vydání příkazu k zatčení je v konkrétním případě adekvátním zajišťovacím opatřením (ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 69 [Příkaz k zatčení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 782.).

15. Příkaz k zatčení okresní soud v posledním odstavci odůvodnil tak, že „obžalovaný zneužívá svůj pobyt v Německu a předkládané zdravotní zprávy k tomu, aby mařil průběh hlavního líčení. Informace o jeho účasti na úředních jednáních, jakož i informace o tom, že opakovaně cestuje do České republiky, kde se dopouští dalšího jednání, které by pravděpodobně mohlo být posouzeno opět jako trestný čin podvodu, rozhodně nesvědčí o tom, že by nebyl schopen účasti na soudním jednání. Dovedil, že tento postup obžalovaného lze považovat za skrývání se před trestním stíháním, takže jsou dány důvody vazby obžalovaného podle § 67 písm. a) tr. řádu. Zároveň byly podle názoru okresního soudu dány důvody vazby podle § 67 písm. c) tr. řádu, neboť obžalovaný je důvodně podezřelý, že se v průběhu roku 2021, tedy v době, kdy na něj byla podána obžaloba u zdejšího soudu a probíhala další trestní řízení i u Okresního soudu v Liberci, dopouštěl další podvodné trestné činnosti. Účast obžalovaného nelze zajistit pouhým jeho obesláním, neboť obžalovaný se zaštiťuje lékařskými potvrzeními, která ale podle názoru soudu, jak bylo zdůvodněno výše, o neschopnosti žalovaného dostavit se k soudnímu jednání nesvědčí. Soud proto postupoval podle § 69 odst. 1 tr. řádu a vydal příkaz k zatčení obžalovaného“. Okresní soud napadené rozhodnutí staví na úvaze, že stěžovatelovy předchozí omluvy z nařízených hlavních líčení představují skrývání se před trestním stíháním a na existenci důvodů pro uložení útekové a předstízně vazby.

16. Okresní soud tedy poté, co krajský soud jeho odsuzující rozsudek zrušil, již stěžovatele nepředvolával, ale rovnou vydal příkaz k zatčení. V odůvodnění napadeného příkazu k zatčení však není uvedena téměř žádná argumentace, týkající se využití jiných procesních nástrojů, než je příkaz k zatčení – okresní soud pouze konstatuje, že dle jeho názoru účast obžalovaného nelze zajistit pouhým jeho obesláním, neboť obžalovaný se zaštiťuje lékařskými potvrzeními, která ale podle názoru soudu o neschopnosti žalovaného dostavit se k soudnímu jednání nesvědčí. Zároveň dle Ústavního soudu nebyla dodržena povinnost posouzení, zda v trestním řízení zvolený procesní nástroj odpovídá situaci a zda není možné použít mírnější prostředek.

17. Významné pro posouzení této věci je zvláště to, že okresní soud stěžovatele po zrušení jeho rozsudku již nepředvolával. Předchozí předvolání přitom i s ohledem na skutečnost, že krajský soud uznal omluvu jako řádnou, nelze samo o sobě použít jako argument pro závěr, že se v projednávané věci stěžovatel bezdůvodně nedostavil k jednání. Ústavní soud tak s ohledem na okolnosti případu (okresní soud se v části řízení následující po zrušení rozsudku odvolacím soudem již stěžovatele nepokoušel předvolat, využít jiný procesní nástroj k zajištění jeho účasti na hlavním líčení či odůvodnit, proč jejich využití není možné či efektivní) dospěl k závěru, že nebyly naplněny zákonné předpoklady pro vydání příkazu k zatčení podle § 69 odst. 1 tr. řádu. Čl. 8 odst. 4 věty první Listiny přitom uvádí, že obviněného je možno zatknout jen na písemný odůvodněný příkaz soudce. Uvedené požadavky ústavního pořádku může naplnit příkaz k zatčení, který splňuje podmínky k jeho vydání a obsahuje dostatečně konkrétní důvody zbavení osobní svobody jednotlivce. Vzhledem k tomu, že tyto podmínky pro vydání příkazu k zatčení z výše uvedených důvodů naplněny nebyly, Ústavní soud konstatuje, že okresní soud porušil právo stěžovatele na osobní svobodu, neboť její omezení mělo následovat bezprostředně a neodvratně po vydání příkazu k zatčení v rozporu s požadavky čl. 8 odst. 2 a 4 Listiny, což vede k závěru o nutnosti kasačního zásahu a zrušení napadeného rozhodnutí.

18. Ústavní soud dodává, že v projednávané věci by s ohledem na konkrétní předchozí jednání stěžovatele a jeho omluvy i v jiných trestních věcech bylo možné po neúspěšném pokusu o předvolání dospět k závěru, že stěžovatelovu účast na hlavním líčení pomocí předvolání nelze účinně zajistit. Odborná literatura uvádí, že „[p]ředvoláním se rozumí procesní úkon orgánu činného v trestním řízení, kterým se obviněnému ukládá, aby se dostavil v určený čas na

konkrétní místo k úkonu trestního řízení (§ 90 odst. 1). Předvedení a zadržení jsou zajišťovací instituty...“ [AUGUSTINOVÁ, Pavla. § 69 Příkaz k zatčení. In: DRAŠTÍK, Antonín, Jaroslav FENYK aj. Trestní řád: Komentář [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-5-23]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.]. Předvolání se liší od institutu předvedení a zadržení tím, že jeho prostřednictvím je možné zajistit účast obviněného na jednání bez použití donucovacích prostředků, jejichž použití ustanovení uvádí až jako další v řadě. Smysl ustanovení § 69 odst. 1 tr. řádu a jeho logická a systematická konstrukce vede k závěru, že pro efektivní využití předvolání nepostačí pouhá skutečnost, že obviněnému se doručí obsílka o tom, že se má dostavit, ale až skutečnost, že je na základě tohoto předvolání osobně přítomen předmětnému úkonu v trestním řízení. V projednávané věci tak lze dospět k závěru, že stěžovatele lze obeslat předvoláním (stěžovatel není nekontaktní, písemnosti si vyzvedává, má zřízenou i datovou schránku, prostřednictvím které doručoval ve věci krajský soud), které by však v případě jeho dalších omluv k účinnému zajištění jeho přítomnosti na jednání soudu nemuselo vést. Existence takového závěru však sama o sobě nestačí pro splnění podmínek pro vydání příkazu k zatčení.

19. Dále je třeba připomenout, že z kasačního rozhodnutí krajského soudu plyne, že okresní soud má v případě, že stěžovatel bude svou neúčast na jednání omlouvat ze zdravotních důvodů, zkoumat stěžovatelův zdravotní stav, aby mohl zvážit, zda je jeho další účast na jednání možná. Příkaz k zatčení však nemůže být použit za účelem zkoumání zdravotního stavu obviněného či vyhodnocení rizik, která by mu mohla účastí na jednání vzniknout, takový postup by představoval zneužití omezení základní svobody pro jiný účel, než pro jaký bylo toto omezení ustanoveno, což je postup rozporný s čl. 4 odst. 4 Listiny. Okresní soud v řízení nijak blíže stěžovatelův zdravotní stav nezkoumal, a ani v napadeném příkazu nepopsal své výhrady vůči stěžovatelově omluvě z hlavního líčení ze zdravotních důvodů, přičemž však z této omluvy vyvozuje důvody pro vydání příkazu k zatčení. Ze spisu plyne, že stěžovatel se okresnímu soudu dvakrát omlouval za svou neúčast na hlavním líčení. Omluva ze dne 19. 1. 2021 na č. 1. 495 uvádí jako důvod protipandemická opatření a nemožnost cestovat z Německa do České republiky (jednání bylo následně odročeno z důvodu celorepublikově špatné epidemiologické situace), v omluvě z hlavního líčení ze dne 12. 6. 2021 stěžovatel dokládá potvrzení o pracovní neschopnosti (na č. 1. 547-549, a č. 1. 558). Tuto omluvu okresní soud nepovažoval za řádnou, s čímž lze souhlasit, když obecné potvrzení o pracovní neschopnosti jako důvodná omluva samo o sobě nesvědčí (srov. usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 5 Tdo 28/2004, ze dne 21. 1. 2004). Teprve po jeho meritorním rozhodnutí stěžovatel odvolacímu (krajskému) soudu dne 8. 11. 2021 předložil zprávu ze dne 6. 10. 2021, kterou vydala Dr. med. B. R., praktická lékařka sídlem v O., ve které je uvedeno, že stěžovatel má v jaterním laloku novotvar, a že aktuální zdravotní stav stěžovateli neumožňuje jeho účast na jednání, přičemž tento stav trvá již od konce roku 2020 (č. 1. 658). V předmětné lékařské zprávě, kterou stěžovatel doložil před vydáním napadeného příkazu k zatčení, je výslovně uvedeno, že aktuální zdravotní stav stěžovateli neumožňuje účast na jednání. Nejedná se sice o zcela abstraktní potvrzení o pracovní neschopnosti, které samo o sobě dostatečným podkladem být nemůže, ale dle Ústavního soudu ani z této zprávy není patrný charakter onemocnění a způsob jeho léčby, ani druh a rozsah stěžovatelových zdravotních omezení, obsažena je pouze jeho diagnóza. Ta však může u různých pacientů vyvolávat obtíže různé závažnosti, nejsou uvedena ani žádná zdravotní rizika, která by z účasti na jednání mohla pro stěžovatele plynout. Okresní soud měl možnost uvést, v čem považuje stěžovatelovy omluvy za nedostatečně odůvodněné, ale k takovému kroku nepřistoupil.

20. Zároveň měl přihlídnout k tomu, že krajský soud na základě lékařské zprávy shledal, že stěžovatel předložil potvrzení o neschopnosti účastnit se soudního jednání, přičemž

stěžovatelova omluva byla řádná (závěr krajského soudu na č. l. 664). Pokud měl okresní soud za této situace za to (viz záznam soudce JUDr. Fišera ze dne 26. 11. 2021 na č. l. 665), že zdravotní stav obžalovaného rozhodně nebude natolik závažný, aby zmařil jeho účast na jednání soudu, mohl se pokusit lékaře kontaktovat a míru závažnosti onemocnění stěžovatele z tohoto hlediska ověřit nebo mu přikázat, aby se podrobil zkoumání znalce za účelem zjištění jeho zdravotního stavu. Ústavní soud připouští, že okolnosti případu mohou nasvědčovat tomu, že stěžovatel by mohl být schopen se jednání účastnit. Skutečností, že se stěžovatel dne 7. 7. 2021 osobně účastnil hlavního líčení u Okresního soudu v Liberci, a že 22. 9. 2021 osobně 55 minut nahlížel do spisu u Krajského soudu v Hradci Králové, a stěžovatelovy opakované cesty do České republiky, odůvodňují pochybnosti o vážnosti zdravotního stavu stěžovatele. Zároveň je však třeba konstatovat, že tato úvaha o schopnosti stěžovatele účastnit se hlavního líčení má místo např. při nařizování hlavního líčení či při posuzování řádnosti případné omluvy a možných dalších postupů (např. jednání v nepřítomnosti předvolaného obviněného za podmínek § 202 tr. řádu).

21. Ústavní soud na tomto místě zdůrazňuje, že o tom, zda je obžalovaný schopen účastnit se jednání, rozhoduje vždy soud, lékařská zpráva je pouze podkladem pro jeho rozhodování. Pokud obviněný přednese „hájitelné tvrzení“ o tom, že jeho zdravotní stav mu neumožňuje účast na jednání, je povinností soudu takové tvrzení zkoumat. Skutečnost, že obžalovaný předloží lékařskou zprávu, ve které je lékařem konstatováno, že není schopen účasti na jednání, však sama o sobě k závěru o neschopnosti jeho účasti na soudním jednání nesvědčí. Je na soudcích, aby na základě konkrétních okolností věci (náročnost plánovaných úkonů při jednání), zjištěného zdravotního stavu osoby (povaha onemocnění, zjištěná zdravotní omezení, možné důsledky a rizika účasti na jednání) a jejího předchozího chování (účast na jiných soudních jednáních, návštěvy lékařů, rehabilitací, pracovní aktivity, pracovní cesty, apod.) sami posoudili odůvodněnost omluvy. U lékařské zprávy nelze akceptovat pouze uvedení diagnózy, neboť takové vyjádření lékaře neobsahuje konkrétní informace, které povedou k posouzení zdravotního stavu obžalovaného. Podklad pro závěr soudu, že obžalovaný není schopen účasti na hlavním líčení, neboť ta by byla vzhledem k povaze jeho nemoci nepřiměřenou zátěží vzhledem k následkům či rizikům s tím spojených, se musí opírat o informace uvedené v lékařské zprávě. Skutečnost, že lékař ve zprávě konstatoval nezpůsobilost k účasti na soudním jednání, není sama o sobě dostatečná, neboť se jedná o kvalifikaci, kterou může provést toliko soud [k takovému závěru dospívá německá soudní praxe, srov. např. rozhodnutí Vrchního zemského soudu v Berlíně (Kammergericht Berlin) ze dne 6. února 2007, sp. zn.: 1 AR 152/07 - 2 Ws 99/07].

22. Jako *obiter dictum* Ústavní soud poznamenává, že předložení lékařské zprávy v takovém rozsahu, jakou vyhotovila Dr. med. B. R., ve které je kromě snímků ze sonografického vyšetření pouze konstatována skutečnost, že stěžovatel trpí novotvarem v játrech, ale není v ní uvedeno nic o obtížích či překážkách spojených s jeho účastí na jednání, by soudce samo o sobě nemělo vést k závěru, že obžalovaný (který tuto zprávu předkládá) není schopen se účastnit jednání. Nevyplynají z ní totiž žádné informace o tom, jaká jsou zdravotní omezení stěžovatele, a případná rizika spojená s jeho účastí na soudním jednání. Je patrné, že k obdobným úvahám dospěl i okresní soud při vydávání napadeného příkazu k zatčení, který však Ústavní soud s ohledem na chybějící naplnění zákonných předpokladů pro jeho vydání zrušil (viz výše), a který dle Ústavního soudu dostatečně neodůvodnil své závěry o tom, proč nelze použít jiný zajišťovací institut, a jak hodnotil stěžovatelovu omluvu ze zdravotních důvodů.

23. Úkolem okresního soudu nyní bude, aby se nejprve pokusil stěžovatele předvolat k hlavnímu líčení, případně pokud by předvolání nevedlo k účinnému zajištění jeho přítomnosti

na hlavním líčení, aby se tohoto cíle pokusil dosáhnout dalšími prostředky, které trestní řád předvídá (např. nejprve využít institut předvedení). Příkaz k zatčení, jako prostředek k zajištění účasti obviněného v trestním řízení, může být odůvodněn až tehdy, vyčerpaly-li orgány činné v trestním řízení všechny ostatní, co do okolností případu méně invazivní možnosti (srov. usnesení sp. zn. III. ÚS 557/08 ze dne 10. 7. 2008), případně alespoň v odůvodnění vyloučily možnost jejich použití. Bude-li se stěžovatel i nadále omlouvat z účasti na jednání ze zdravotních důvodů, musí okresní soud zvážit, zda jeho omluvy jsou řádné. Pokud by se stěžovatel z účasti na jednání řádně neomluvil, bylo by možné vést hlavní líčení v jeho nepřítomnosti za splnění podmínek § 202 tr. řádu. Okresní soud při posuzování omluvy ze zdravotních důvodů může své úvahy opřít o lékařské zprávy, týkající se zdravotního stavu stěžovatele, i o zjištěné skutečnosti o stěžovatelových aktivitách, a v krajním případě i nechat vypracovat znalecký posudek k posouzení stěžovatelova zdravotního stavu a jeho schopnosti účastnit se hlavního líčení.

24. Námitky stěžovatele, týkající se tvrzené podjatosti soudce JUDr. Martina Fišera a s nimi spojené tvrzení o porušení presumpce nevinny Ústavní soud nepovažuje za relevantní, neboť primárně cílí na jiné, než napadené rozhodnutí – okresní soud rozhodl o námitce podjatosti usnesením č. j. 4 T 196/2020 - 572 ze dne 30. 6. 2021 a usnesením 4 T 196/2020-730 ze dne 14. 2. 2022. Stěžovatel navíc tuto námitku uplatnil v situaci, kdy předmětné trestní řízení nebylo dosud skončeno. Není ani vyloučena ta varianta, že bude nakonec rozhodnuto pro stěžovatele příznivě. Bude-li mít přesto v dalším průběhu řízení za to, že pro něho nepříznivé pravomocné meritorní rozhodnutí bylo vydáno soudcem podjatým, nic mu nebude bránit v tom, aby proti takovému rozhodnutí brojil novou ústavní stížností. Za dané situace je tato část návrhu návrhem nepřijatelným, jak ostatně vyplývá i z dnes již ustálené rozhodovací praxe Ústavního soudu (srov. např. usnesení sp. zn. III. ÚS 3121/21 ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. IV. ÚS 2676/16 ze dne 8. 3. 2017, sp. zn. II. ÚS 52/15 ze dne 19. 1. 2016, sp. zn. III. ÚS 2085/16 ze dne 5. 12. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3117/15 ze dne 10. 5. 2016 a další, dostupná na <http://nalus.usoud.cz>).

25. Ústavní soud proto části ústavní stížnosti stěžovatele vyhověl a při konstatovaném porušení jeho základních práv podle výše uvedených ustanovení napadený příkaz k zatčení zrušil [§ 82 odst. 2 písm. a) a odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu]. Z části odmítl stěžovatelovu ústavní stížnost podle § 43 odst. 1 písm. e) zákona o Ústavním soudu jako návrh nepřijatelný.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 31. května 2022

Vojtěch Šimíček
předseda senátu